

23.11.2022

Asia/19

§ 300

Valtuutettu Elina Kauppilan aloite luonnon monimuotoisuuden vaikutusten arvioinnista maankäytön hankkeissa

HEL 2022-005980 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginvaltuusto katsoi aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijä

Kaupunginhallitus

Lisätiedot

Suvi Rämö, vs. kaupunginsihteeri, puhelin: 310 32174
suvi.ramo(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Elina Kauppilan aloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Valtuutettu Elina Kauppila ja 14 muuta valtuutettua esittävät aloitteessaan, että kaupunki ottaa käyttöön järjestelmän luonnon monimuotoisuuden vaikutusten arvioimiseksi maankäytön hankkeissa.

Helsingissä maankäytön suunnittelua ohjaa Helsingin yleiskaava 2016. Yleiskaavan hyväksymisen yhteydessä on yleispiirteisesti arvoitettu maankäytön ja kaupunkirakenteen kehityksen suuntaviivat, rakentamisen mahdollisuudet, liikennejärjestelmän uudistamisen keskeiset tarpeet sekä luonto- ja viheralueiden keskeinen verkosto. Yleiskaavan tavoitteena on mm., että Helsinki on vihreä ja merellinen kaupunki 2050, jonka vahvuuksia ovat kaupunkimetsät ja kulttuuriympäristöt.

Yleiskaavassa on määrätty, että virkistys- ja viheralueilla ja merellisen virkistys- ja matkailun alueilla suunnittelussa tulee turvata kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen sekä ottaa huomioon ja turvata luonnon monimuotoisuuden, ekosysteemipalvelujen kehittämisen, luonnonsuojelun ja ekologisen verkoston sekä metsäverkkoston kannalta tärkeät alueet.

Yleiskaavassa on lisäksi määrätty, että Natura 2000 -verkostoon kuuluvat alueet, luonnonsuojelualueet ja Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024 määritellyt suojeltavat alueet on otettava oikeusvaikutteisina huomioon Kaupunkiluonto-teemakartalta. Virkistyspalveluja ja ekosysteemipalveluja kehitetään. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon luonnonsuojelun ja luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat alueet ja turvattava arvojen säilyminen.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti kaavoituksen tulee aina perustua riittäviin selvityksiin ja arviointeihin. Siksi jokaisessa kaavassa arvioidaan myös luontoon kohdistuvat vaikutukset ja tehdään tarvittavat luontoselvitykset. Selvitykset ja arvioinnit ovat tyypillisesti asiantuntijatyötä, jonka tueksi voidaan käyttää erilaisia välineitä tai työkaluja.

Kaupunkiympäristön toimialalla on käytössä tai kehitteillä useita työkaluja ja toimintamalleja mm. luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi, ympäristön tilan seuraamiseksi ja hiilinieluvaiikutusten arvioimiseksi.

Helsingin asemakaavojen vähähiilisyden arviointimenetelmä (HAVA)

Helsingin asemakaavojen vähähiilisyden arviointimenetelmä (HAVA) on työkalu, jolla pystytään arvioimaan ja vertailemaan erilaisten suunnitteluratkaisujen hiilipäästöjä sekä valitsemaan hiilipäästöjen kannalta parhaat ratkaisut. Työkalun lähtötiedot ja päästöarviot perustuvat julkaistuihin tietolähteisiin. Työkalun avulla pystytään ohjaamaan alueen suunnittelua mahdollisimman vähähiiliseen suuntaan kaikilla rakentamisen osa-alueilla, joihin asemakaavoituksella pystytään vaikuttamaan.

HAVA-työkalussa on erillinen osio maaperän ja kasvillisuuden hiilivarastojen ja -nielujen laskemiseen. Työkalussa arvioidaan hiilipäästöt rakentamisen myötä menetettävän viherrakenteen osalta sekä säilyvien viheralueiden hiilivarastot ja -nielut, jotka osaltaan pienentävät alueen hiilijalanjälkeä. Työkalu laskee sekä kasvillisuuteen että maaperään sitoutuvaa hiilinielua 50 vuoden tarkastelujaksolla. On arvioitu, että kokonaispäästöjen kannalta maaperän ja kasvillisuuden osuus asemakaavoissa on n. 0–5 %. Hiilivarastojen merkitys korostuu alueilla, joilla rakentaminen edellyttäisi metsän kaatamista. Näin ollen työkalulla voidaan ohjata suunnittelua metsien säilyttämiseen ja uusien metsien istuttamiseen. Hiilen sitoutumisella on merkitystä pääasiassa vain kaikkein metsäisimmillä alueilla.

Kaupunkirakenteen kehittämisen arviointityökalu (KARVI)

Kaupunkiympäristön toimialalla on käytössä kaupunkirakenteen kehittämisen arviointityökalu (KARVI). Työkalulla pystytään havainnollistamaan kaavoituksen yhteiskunnallisia vaikutuksia ottamalla laajemmin huomioon kaupunkirakenteen kehittämisen yleisiä strategisia periaatteita.

ta määrällisten tavoitteiden lisäksi. Karvia on lähdetty kehittämään siten, että sillä voitaisiin seurata ja havainnollistaa myös viheralueiden määrällisiä muutoksia sekä luonnon monimuotoisuutta.

Ekologinen kompensatio ja ekosysteemitilinpito

Maankäytön suunnittelussa pyritään lähtökohtaisesti välttämään merkittäviä luontovaikutuksia ja toissijaisesti lieventämään näitä vaikutuksia suunnittelun keinoin. Mikäli näillä lieventämishierarkian ensisijaisilla keinoilla ei pystytä luontohaittoja välttämään, voidaan luontohaitat kompensoida tuottamalla vastaava luontohyvyys jossain toisaalla. Ekosysteemitilinpito puolestaan on kansallisen tilastoinnin piirissä kehitetty menetelmä, jossa seurataan muun tilinpidon tavoin vuosittain organisaation vaikutuksen kohteena olevien ekosysteemien laajuutta, laatua ja taloudellista arvoa sekä näihin kiinnittyvien ekosysteemipalveluiden tarjontaa, käyttöä ja taloudellista arvoa. Näiden molempien työkalujen keskeinen osa on tietyn alueen luontoarvojen laskenta.

Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelmassa on yhtenä toimenpiteenä ekologisen tilinpidon ja häviävän luonnon kompensoimisen mallin kehittäminen. Helsinki tekee tutkimusyhteistyötä sekä ekologisen kompensatian että ekosysteemitilinpidon tutkijoiden kanssa, ja pääsee näissä hankkeissa pilotoimaan luontoarvojen laskentamenetelmiä ja -työkaluja vuodenvaihteessa 2022–2023. Varsinaisen ekologisen tilinpidon ja häviävän luonnon kompensoimisen mallin on tarkoitus valmistua viimeistään vuonna 2027, jolloin ekologisen kompensatian tutkimushanke päättyy.

Helsingin seutu muodostaa maankäytöllisen kokonaisuuden, jossa eri kunnilla ja alueilla on erilainen rooli mm. kestävässä kasvun ohjauksessa. Käynnissä olevan seutuyhteistyön, kuten maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-prosessin, puitteissa voidaan tehokkaasti edistää luonnon kokonaisheikentymättömyyden tavoitteita.

Pilottien ja tutkimushankkeen tuloksia tuodaan kaupunkiympäristölautakunnalle tiedoksi sitä mukaan kun niitä saavutetaan. Ekologisen tilinpidon ja häviävän luonnon kompensoimisen malli pyritään mahdollisuuksien mukaan ottamaan käyttöön jo ennen hankkeen loppumista vuonna 2027. Ellei mallia onnistuta kokonaisuudessaan saamaan valmiiksi ennen vuotta 2027 arvioidaan sen eri osa-alueiden käyttöönottoa nopeammalla aikataululla sitä mukaan kun ne valmistuvat.

Ekosysteemipalveluiden arviointityökalu (alueellinen viherkerroin)

Viherkerroinmenetelmä perustuu ekotehokkaan pinta-alan ja alueen kokonaispinta-alan suhteen laskentaan. Ekotehokas pinta-ala muodostuu kasvullisista alueista, joilla kasvillisuus menestyy, ja joilla maaperä

on läpäisevä ja jotka tukevat ekosysteemejä tai ekosysteemipalveluiden tuotantoa. Helsingissä tonttikohtainen viherkerroinmenetelmä on kehitetty ohjaamaan tonttien pihaympäristön vihertehokkuutta. Tonttikohtaista viherkerrointa hyödynnetään nykyisin lähtökohtaisesti kaikkien uusien tonttien kaavoituksessa sekä uudisrakentamis- että täydennysrakentamiskohteissa koko kaupungin alueella. Asemakaavoissa käytetään sitovaa tonttikohtaista viherkerroinmääräystä. Lisätietoa viherkerroinmenetelmän käytöstä Helsingissä on tämän asian oheismaateriaalissa.

Viherrakenteen ekosysteemipalveluiden arviointityökalu eli alueellinen viherkerroin tähtää tonttikohtaisesta viherkertoimesta poiketen tunnistamaan laajempien alueiden, kuten kaupunginosien viherrakenteiden tuottamia ekosysteemipalveluita ja sen käyttö on yleensä luontevinta yleiskaavan ja asemakaavan välitason suunnittelussa (osayleiskaavat, kaavarungot, suunnitteluperiaatteet). Työkalun perusajatuksena on, että alueen viher- ja vesialueet tunnistetaan ja niiden tuottamat ekosysteemipalvelut arvioidaan.

Menetelmää on tähän mennessä sovellettu pääasiassa julkisten ulkotilojen tuottamien ekosysteemipalveluiden laskemiseen. Laskennassa voidaan huomioida myös yksityiset viheralueet, kuten pihat, mikä on usein oleellista ekosysteemipalveluiden tuotannon ja määrän kokonaiskuvan hahmottamisessa. Menetelmän malli on kehitetty Ruotsissa. Suomessa alueellista viherkerrointa on pilotoitu Helsingin Kyläsaarissa ja Malmilla, Espoon Matinkylässä ja Turun kaupunginpuutarhan alueella.

Työkalu yhdistää useiden eri organisaatioyksiköiden toimintaa ja tavoitteita, mutta sen kehittäminen ja käyttöönotto vaativat vielä suunnitelmallista yhteiskehittämistä sekä menetelmän osalta, että sen oikea-aikaisen käyttöönoton osalta. Helsinki on valmistellut ja koordinoitunut useamman kaupungin ja tutkimusyhteisön yhteishanketta viherrakenteen ekosysteemipalveluiden arviointityökalun kehittämiseksi. Hankkeen tavoitteena on menetelmän vakioinnin ja automatisoinnin lisäksi kansallistaminen ja sopeuttaminen Suomen olosuhteisiin sekä uusien tarkastelutasojen mahdollinen määrittäminen. Tärkeänä osatyönä on myös suunnitteluprosessin osalta työkalun sijoittaminen ja järjestelmälliseen käyttöön sitouttaminen ja kouluttaminen. Yhteishankkeelle on tarkoitus hakea Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) rahoitusta syksyllä 2022. Rahoituksen varmistuessa hanke voisi käynnistyä keväällä 2023 ja tulla päätökseensä vuoden 2024 aikana.

Kaupunkirakenteen kehittämisen arviointityökalun, ekologisen kompensoinnin ja ekosysteemitilinpäätöksen sekä ekosysteemipalveluiden arviointityökalun kehittämistyössä luodaan näiden menettelyjen ja työkalujen

23.11.2022

Asia/19

soveltamiselle selkeät toimintamallit, jotka helpottavat suunnittelua ja vaikutusten arviointia yhteensovittaessa kaupungin strategisia tavoitteita toisaalta luonnon monimuotoisuuden vahvistamisesta sekä hiiliniolon saavuttamisesta vuoteen 2040 mennessä, ja toisaalta kasvun ja asuntotuotannon mahdollistamisesta.

Asiasta on saatu kaupunkiympäristölautakunnan lausunto. Vastaus on lausunnon mukainen.

Hallintosäännön 30 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi aloitteen, jonka on allekirjoittanut vähintään 15 valtuutettua (voimassa aloitteissa, jotka on jätetty viimeistään 30.4.2022).

Esittelijä

Kaupunginhallitus

Lisätiedot

Suvi Rämö, vs. kaupunginsihteeri, puhelin: 310 32174
suvi.ramo(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Elina Kauppilan aloite

Oheismateriaali

1 Kaupunkiympäristölautakunnan lausunto 12.5.2020 viherkerroinmenetelmän käyttöönottoa koskevasta valtuustoaloitteesta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 07.11.2022 § 766

HEL 2022-005980 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo aloitteen loppuun käsitellyksi.

25.10.2022 Pöydälle

11.10.2022 Pöydälle

23.11.2022

Asia/19

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Suvi Rämö, vs. kaupunginsihteeri, puhelin: 310 32174
suvi.ramo(a)hel.fi

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566